KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

III Ogólnopolska Konferencja pt. „Ewolucja nauk ekonomicznych”

III KONFERENCJA NAUKOWA

z cyklu Ewolucja nauk ekonomicznych (ENE III)

„Nauki ekonomiczne w czasach przesilenia cywilizacyjnego”

Kontakt:

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne
ul. Nowy Świat 49, 00–042 Warszawa
e-mail: zk@pte.pl, tel.: 22 55 15 401

Spis treści

Nr	Referat	Autorzy
Panel I. Interdyscyplinarność nauk ekonomicznych – integracja dyscyplin, metod i perspektyw badawczych (10:30–11:30)		
I.1	Brokat i złoto. Interdyscyplinarność jako zapożyczenie teorii	*W. Czakon, W. Dyduch, E. Stańczyk-Hugiet*
I.2	Problematyka interdyscyplinarności nauk ekonomicznych i prawnych na przykładzie zabezpieczenia społecznego	*G. Uścińska*
I.3	Ekonomia i finanse w naukach o pracy i polityce społecznej	*M. Żukowski*
I.4	Ewolucja tożsamości nauk o zarządzaniu	*S. Cyfert, P. Wachowiak, A. Zakrzewska-Bielawska*
I.5	Problemy interdyscyplinarności w naukach ekonomicznych w świetle wymogów i praktyki postępowań awansowych	*B. Fiedor, M. Gorynia*
Panel II. Sztuczna inteligencja jako przedmiot, narzędzie i wyzwanie metodologiczne nauk ekonomicznych (12:00–13:00)		
II.1	Ekonomia w epoce algorytmów: epistemologia, metodologia, empiria	*Ł. Hardt, M. Kośny*
II.2	Wpływ dynamicznego rozwoju sztucznej inteligencji na zakres badań makroekonomicznych	*J. Growiec*
II.3	Czy sztuczna inteligencja zmienia ekonomię? Zastosowania wielowarstwowych sieci neuronowych w prognozowaniu	*A. Dudek*
II.4	Czy „cyfrowi agenci" mogą zastąpić rzeczywistych ankietowanych?	*K. Szarzec, B. Totleben*
Panel III. Przemiany społeczne, demograficzne i terytorialne jako wyzwanie dla nauk ekonomicznych (13:45–14:45)		
III.1	Przesilenia cywilizacyjne pierwszej połowy XXI wieku – teoretyczne i metodologiczne podstawy analizy przesileń cywilizacyjnych w naukach ekonomicznych	*K. Nawrot, K. Prandecki*
III.2	Zmiany technologiczne, rynek pracy i dzietność	*A. Matysiak*
III.3	Czy Polska jest gotowa na wykorzystywanie wyższych kwalifikacji imigrantów? W poszukiwaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego	*P. Kaczmarczyk, P. Strzelecki*
III.4	Polityka spójności i rozwój regionalny w Unii Europejskiej: między korelacją a przyczynowością	*Ł. Piętak*
Panel IV. Nauki ekonomiczne wobec transformacji technologicznej, geopolitycznej i systemowej (15:15–16:15)		
IV.1	Od geopolityki do geoekonomii – jak presja ekonomiczna zmienia szoki geopolityczne w multiplikatywne kryzysy gospodarcze	*M. Pietrzak*
IV.2	Konkurencyjność w dobie transformacji technologicznej i społeczno-ekonomicznej	*M. Gorynia, M.A. Weresa*
IV.3	Praktyka i teoria rynków finansowych – nowe obszary, metody i wyzwania	*K. Jajuga*
IV.4	Koordynacja polityki pieniężnej i fiskalnej Ukrainy w warunkach wojny (2022–2025): lekcje dla nauk ekonomicznych w czasach przesilenia cywilizacyjnego	*J. Karnowski*
IV.5	Zmiany w sektorze bankowym związane z cyfryzacją – szanse i zagrożenia	*M. Pawłowska*

Panel I. Interdyscyplinarność nauk ekonomicznych – integracja dyscyplin, metod i perspektyw badawczych

10:30–11:30 · Prowadzący: *prof. Marian Gorynia, prof. Agnieszka Zakrzewska-Bielawska*

I.1. Brokat i złoto. Interdyscyplinarność jako zapożyczenie teorii

prof. Wojciech Czakon, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

prof. Wojciech Dyduch, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

prof. Ewa Stańczyk-Hugiet, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Streszczenie

Interdyscyplinarność rozumiemy jako zapożyczenie, czyli sięgnięcie po teorię, pojęcie lub metodę innej dyscypliny. Wobec zapożyczenia jako takiego nie zgłaszamy zastrzeżeń, ponieważ nauki o zarządzaniu i jakości wyrosły z zapożyczeń. Wątpliwości budzi zapożyczenie proste, w którym obce pojęcie ma wyjaśniać za dyscyplinę bez osadzenia w jej przedmiocie. Za Minbaevą i Zeitounem (2026) odróżniamy teoretyczny brokat od złota wyjaśnienia i porządkujemy zapożyczenie w pięć trybów o rosnącym ciężarze adaptacji, od ilustracji po wyjaśnianie. Proste zapożyczenie zawodzi wskutek niedopasowania ontologicznego, niejednorodnych dowodów scjentometrycznych oraz architektury oceny. Sytuujemy się między integracjonizmem a pragmatyzmem zorientowanym na problem. Rekomendujemy zapożyczenie podporządkowane dyscyplinie, z wiernością teoretyczną i integracją głębszą niż samo zastosowanie. Dyscyplina dojrzała otwiera się rozważnie, a od zapożyczeń ma prawo wymagać próby złota.

O autorach

Wojciech Czakon – badacz zarządzania strategicznego, kieruje Katedrą Zarządzania Strategicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Specjalizuje się w behawioralnych uwarunkowaniach decyzji strategicznych (krótkowzroczność, zaufanie, ramy poznawcze), koopetycji oraz transformacji cyfrowej. Autor ponad 250 publikacji naukowych, laureat nagród Prezesa Rady Ministrów i ministra właściwego ds. nauki. Członek Rady Doskonałości Naukowej i Academia Europaea. W 2023 r. otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Wojciech Dyduch – badacz zarządzania strategicznego i przedsiębiorczości organizacyjnej. Specjalizuje się w problematyce tworzenia i przechwytywania wartości, orientacji przedsiębiorczej, twórczości organizacyjnej oraz strategicznych uwarunkowań efektywności organizacji. Autor i współautor ponad 160 publikacji naukowych, kierownik projektów badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki. Były przewodniczący Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN, obecnie członek jego Prezydium oraz Rady Doskonałości Naukowej. Laureat Nagrody Ministra Nauki za znaczące osiągnięcia naukowe (2024) oraz Medalu im. Karola Adamieckiego za wybitny dorobek w naukach o zarządzaniu (2023).

Ewa Stańczyk-Hugiet – badaczka w zakresie zarządzania strategicznego, zarządzania wiedzą, kompetencji przedsiębiorstw, sieci międzyorganizacyjnych, ekosystemów biznesu, koopetycji i innych zagadnień szczegółowych z zakresu zarządzania strategicznego oraz metod zarządzania. Kieruje Katedrą Zaawansowanych Badań w Zarządzaniu w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Jest laureatką licznych nagród, w tym prestiżowej nagrody Ministra za całokształt dorobku. Została wyróżniona tytułem doktora honoris causa Akademii WSB.

I.2. Problematyka interdyscyplinarności nauk ekonomicznych i prawnych na przykładzie zabezpieczenia społecznego

prof. Gertruda Uścińska, Uniwersytet Warszawski

Streszczenie

Wystąpienie poświęcone jest związkom między naukami ekonomicznymi a prawnymi w obszarze zabezpieczenia społecznego. Prawo określa zasady funkcjonowania systemu i gwarantuje uprawnienia socjalne, natomiast ekonomia dostarcza narzędzi do oceny kosztów i efektywności przyjętych rozwiązań oraz ich wpływu na gospodarkę. Obie perspektywy są istotne w analizie takich zagadnień jak wiek emerytalny, waloryzacja świadczeń czy zasady finansowania składek. Połączenie analizy prawnej i ekonomicznej, między innymi w ramach ekonomicznej analizy prawa (*Law and Economics*), pozwala projektować rozwiązania uwzględniające zarówno stabilność finansową systemu, jak i sprawiedliwość społeczną.

O autorce

Gertruda Uścińska – profesor na Uniwersytecie Warszawskim, prawnik, kierownik Centrum Studiów nad Zabezpieczeniem Społecznym na Uniwersytecie Warszawskim, profesor w Instytucie Pracy i Spraw Socjalnych. Od 2024 r. rektor Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika, w latach 2016–2024 prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przewodnicząca Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej Polskiej Akademii Nauk, od 2020 r. przewodnicząca Komisji Technicznej ds. Ubezpieczenia emerytalnego, inwalidzkiego i rentowego Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego (ISSA) w Genewie. Od 2004 r. ekspert Komisji Europejskiej w zakresie swobody przemieszczania się i koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Specjalistka prawa międzynarodowego, prawa zabezpieczenia społecznego, prawa pracy, koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i swobody przepływu osób, autorka licznych publikacji z tych dziedzin oraz z prawa europejskiego i porównawczej polityki społecznej. Inicjatorka reform informatyzacji ZUS (m.in. e-składka, elektroniczne zaświadczenie o niezdolności do pracy), współautorka rozwiązań tarczy antykryzysowej COVID-19 (2020–2022) oraz uczestniczka prac legislacyjnych nad wsparciem dla uchodźców z Ukrainy (2022–2023).

I.3. Ekonomia i finanse w naukach o pracy i polityce społecznej

prof. Maciej Żukowski, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Streszczenie

Badaniami polityki społecznej zajmują się reprezentanci różnych dyscyplin naukowych. Do najważniejszych, według aktualnej klasyfikacji dyscyplin naukowych w Polsce, należą (w kolejności alfabetycznej): ekonomia i finanse, nauki o polityce i administracji, nauki o rodzinie, nauki o zarządzaniu i jakości, nauki prawne, nauki socjologiczne. Na gruncie ekonomii i finansów badane są w szczególności: efektywność różnych metod interwencji państwa, np. w edukacji, opiece zdrowotnej czy emeryturach, a także wzajemne związki polityki społecznej i gospodarki. Znaczenie ekonomicznej analizy polityki społecznej wynika m.in. z faktu, że wydatki na tę dziedzinę wynoszą np. obecnie w Polsce około 30% PKB. Za mało przekonujące uznać należy powracające postulaty części środowiska, aby wydzielić dyscyplinę „polityka społeczna" albo „nauka o polityce społecznej". Decydującym argumentem za utrzymaniem obecnej sytuacji jest znaczenie tego obszaru badań, jego złożoność i wielowymiarowość. Wielodyscyplinarność czy interdyscyplinarność nauko polityce społecznej jest ich siłą, a nie słabością.

O autorze

Maciej Żukowski – profesor nauk ekonomicznych, zatrudniony w Katedrze Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. W latach 2016–2024 pełnił funkcję rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, a w latach 2020–2024 przewodniczącego Konferencji Rektorów Uczelni Ekonomicznych. Członek Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej PAN. Specjalizuje się w ekonomii polityki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem systemów zabezpieczenia emerytalnego, rynku pracy, edukacji oraz polityki społecznej Unii Europejskiej.

I.4. Ewolucja tożsamości nauk o zarządzaniu

prof. Szymon Cyfert, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
prof. Piotr Wachowiak, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
prof. Agnieszka Zakrzewska-Bielawska, Politechnika Łódzka

Streszczenie

Zmiana granic nauk o zarządzaniu i jakości, będąca następstwem poszerzania pola badań, rodzi pytanie o podstawy ciągłości poznawczej dyscypliny, w sytuacji, w której nowe problemy badawcze, sposoby ich interpretacji i instytucjonalne uznawanie dorobku rozwijają się w różnym tempie. W artykule analizujemy konsekwencje niedopasowania tych trzech procesów kształtujących tożsamość dyscypliny: lukę interpretacji, lukę uznania oraz pozorną integrację. Wskazując, iż rozbieżności te mogą zarówno osłabiać spójność dyscypliny, jak i skłaniać do rozwijania nowych interpretacji, odnowę tożsamości dyscypliny wiążemy z podejmowaniem nowych problemów badawczych oraz legitymizacją środowiskową opartą na krytycznej ocenie wkładu poznawczego. Jednocześnie podkreślamy, że o przynależności badań do nauk o zarządzaniu i jakości nie przesądza przyjęty obiekt badań ani zastosowana metoda, lecz postawione pytania badawcze i to, co proponowane interpretacje wnoszą do wiedzy o organizowaniu, zarządzaniu lub jakości.

O autorach

Szymon Cyfert - profesor nauk ekonomicznych, kierownik Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Członek Prezydium Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN, Prezydium Rady Doskonałości Naukowej oraz Prezydium Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Specjalizuje się w zarządzaniu strategicznym, zarządzaniu procesami, teorii organizacji oraz współczesnych koncepcjach zarządzania. Były redaktor naczelny kwartalnika „Organizacja i Kierowanie".

Piotr Wachowiak - profesor SGH, rektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, przewodniczący Konferencji Rektorów Uczelni Ekonomicznych oraz wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN. Specjalizuje się w zarządzaniu zasobami ludzkimi, społecznej odpowiedzialności biznesu, zarządzaniu wiedzą oraz kapitale intelektualnym przedsiębiorstw. Autor licznych publikacji naukowych z zakresu zarządzania. Doktor honoris causa uczelni zagranicznych.

Agnieszka Zakrzewska-Bielawska - profesor nauk społecznych, pracownik Instytutu Zarządzania Politechniki Łódzkiej, przewodnicząca Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości oraz była dziekan Wydziału Organizacji i Zarządzania. Członkini Zarządu Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Specjalizuje się w zarządzaniu strategicznym, strategiach rozwoju przedsiębiorstw wysokich technologii, koopetycji i relacjach międzyorganizacyjnych. Laureatka nagród Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN za osiągnięcia naukowe.

I.5. Problemy interdyscyplinarności w naukach ekonomicznych w świetle wymogów i praktyki postępowań awansowych

prof. Bogusław Fiedor, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

prof. Marian Gorynia, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Komitet Nauk Ekonomicznych PAN, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

Streszczenie

Referat analizuje napięcie między interdyscyplinarnym charakterem współczesnych badań a dyscyplinarną organizacją postępowań awansowych. Porządkuje pojęcia intradyscyplinarności, intra-interdyscyplinarności, multidyscyplinarności, interdyscyplinarności i transdyscyplinarności, wskazując, że granice między nimi mają charakter stopniowalny i zależą od skali integracji przedmiotów, metod, języków i założeń teoretycznych. Na podstawie danych Rady Doskonałości Naukowej omawia skalę i formy występowania dorobku przekraczającego granice dyscyplin w postępowaniach o nadanie tytułu profesora. W zakończeniu przedstawia kryteria oceny takich osiągnięć oraz rekomendacje dotyczące doboru recenzentów i organizacji postępowań.

O autorach

Bogusław Fiedor **-** profesor nauk ekonomicznych, pracownik Katedry Ekonomii Ekologicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, w latach 2005–2012 rektor tej uczelni. W latach 2018–2023 przewodniczący Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN. Doktor honoris causa Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (2015). Specjalizuje się w ekonomii środowiska, historii myśli ekonomicznej oraz mikroekonomii. Autor ponad 400 publikacji naukowych, w tym monografii i artykułów w czasopismach krajowych i zagranicznych. Od wielu lat związany z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym, w którym pełnił m.in. funkcje wiceprezesa ds. współpracy z zagranicą oraz przewodniczącego Rady Naukowej PTE. Obecnie członek Rady Naukowej PTE, członek kapituły Nagrody PTE im. prof. Edwarda Lipińskiego oraz przewodniczący kapituły Złotej Odznaki Honorowej PTE z Wieńcem.

Marian Gorynia – profesor nauk ekonomicznych, pracownik Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, w latach 2008–2016 rektor UEP. Zajmuje się konkurencyjnością, internacjonalizacją przedsiębiorstw, globalizacją i metodologią nauk ekonomicznych. Autor i redaktor licznych książek oraz artykułów naukowych. Członek Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Panel II. Sztuczna inteligencja jako przedmiot, narzędzie i wyzwanie metodologiczne nauk ekonomicznych

12:00–13:00 · Prowadzący: *prof. Bogumił Kamiński, prof. Katarzyna Szarzec*

II.1. Ekonomia w epoce algorytmów: epistemologia, metodologia, empiria

prof. Łukasz Hardt, Uniwersytet Warszawski

prof. Marek Kośny, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Streszczenie

Wśród ekonomistów trwa dyskusja nad tym, na ile sztuczna inteligencja (AI) zmieni gospodarkę. Jednocześnie jednak istotnym pytaniem jest również to, jak AI wpłynie na ekonomię jako naukę – temu zagadnieniu poświęcony jest nasz tekst. Dowodzimy, że AI niesie rewolucyjną zmianę w ekonomii, ale zdecydowanie bardziej jest to zmiana w jej szerokorozumianej metodzie, podobnie jak w przypadku rewolucji subiektywno-marginalistycznej, a nie w obrazie gospodarki, jak to miało miejsce chociażby w przypadku rewolucji keyenesowskiej. Stwierdzamy ponadto, m.in. bazując na wybranych osiągnięciach nauk kognitywnych, że ludzkie poznanie i to oferowane przez AI nie leżą na jednym kontinuum; w szczególności, ludzkie poznanie nie opiera się wyłącznie na przetwarzaniu informacji. W rezultacie, potencjał AI do „zastąpienia" pracy ekonomistów jest ograniczony.

O autorach

Łukasz Hardt – profesor nauk społecznych, były kierownik Katedry Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Warszawskiego, wiceprezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz członek Rady Polityki Pieniężnej w latach 2016–2022. Specjalizuje się w ekonomii instytucjonalnej, ekonomii kosztów transakcyjnych, teorii regulacji oraz metodologii ekonomii. Autor monografii Economics Without Laws: Towards a New Philosophy of Economics (2017). Laureat Nagrody PTE im. Edwarda Lipińskiego (2014).

Marek Kośny – profesor nauk społecznych, prorektor ds. nauki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, kierownik Katedry Ekonometrii i Badań Operacyjnych oraz przewodniczący Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Członek Rady Statystyki przy Prezesie Rady Ministrów oraz Rady Naukowej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych. Specjalizuje się w zastosowaniu metod statystycznych i ekonometrycznych do analizy zjawisk społeczno-ekonomicznych. Autor licznych publikacji naukowych i ekspertyz dla instytucji publicznych.

II.2. Wpływ dynamicznego rozwoju sztucznej inteligencji na zakres badań makroekonomicznych

prof. Jakub Growiec, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Streszczenie

Dynamiczny rozwój sztucznej inteligencji (AI), a w szczególności możliwość pojawienia się w nieodległej przyszłości transformatywnej sztucznej inteligencji (TAI), uzasadnia potrzebę rozszerzenia zakresu badań makroekonomicznych. W bieżącym opracowaniu identyfikuję sześć obszarów, które wymagają podjęcia intensywnych badań: (1) udział AI w podejmowaniu decyzji, (2) ramy instytucjonalne funkcjonowania TAI, (3) zmiany strukturalne w świecie z TAI, (4) TAI a spadający udział wynagrodzenia pracy w wartości dodanej, (5) międzynarodowe transfery dochodu AI, oraz (6) wartość dodana i PKB jako końcowe miary produktu w świecie z TAI.

O autorze

Jakub Growiec – profesor ekonomii, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. Jego główne zainteresowania badawcze to wzrost gospodarczy, postęp technologiczny i ekonomia transformatywnej AI. Opublikował 37 artykułów naukowych w prestiżowych czasopismach międzynarodowych oraz monografię Accelerating Economic Growth: Lessons From 200 000 Years of Technological Progress and Human Development (Springer, 2022). Uważa, że transformatywna AI będzie źródłem ryzyka egzystencjalnego dla ludzkości.

II.3. Czy sztuczna inteligencja zmienia ekonomię? Zastosowania wielowarstwowych sieci neuronowych w prognozowaniu

prof. Andrzej Dudek, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Streszczenie

Dynamiczny rozwój sztucznej inteligencji, a w szczególności metod głębokiego uczenia (deep learning), otwiera nowe możliwości analizy i prognozowania zjawisk gospodarczych. Tradycyjne modele ekonometryczne, oparte na określonych założeniach dotyczących postaci zależności między zmiennymi, coraz częściej uzupełniane są przez wielowarstwowe sieci neuronowe, zdolne do identyfikowania złożonych, nieliniowych relacji w danych. Modele te znajdują zastosowanie między innymi w prognozowaniu inflacji, wzrostu gospodarczego, sytuacji na rynkach finansowych oraz zachowań konsumentów. Szczególnie interesujące możliwości oferują architektury przeznaczone do analizy danych sekwencyjnych, takie jak LSTM, GRU i modele wykorzystujące mechanizm uwagi (attention). Ich rozwój skłania do postawienia pytania, czy sztuczna inteligencja stanowi jedynie kolejny etap doskonalenia metod ilościowych, czy prowadzi do głębszych zmian w metodologii badań ekonomicznych. Celem wystąpienia jest przedstawienie możliwości i ograniczeń wykorzystania wielowarstwowych sieci neuronowych w prognozowaniu ekonomicznym oraz wskazanie warunków, w których mogą one stanowić wartościową alternatywę dla klasycznych metod statystycznych i ekonometrycznych. Omówione zostaną podstawowe mechanizmy działania modeli głębokiego uczenia, wybrane przykłady ich zastosowań oraz problemy związane z jakością prognoz, interpretowalnością wyników, ryzykiem nadmiernego dopasowania i zmiennością procesów gospodarczych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona znaczeniu właściwej walidacji modeli oraz metodom wyjaśnialnej sztucznej inteligencji (XAI), pozwalającym lepiej zrozumieć czynniki wpływające na uzyskiwane prognozy. Główna teza wystąpienia zakłada, że sztuczna inteligencja nie zastępuje teorii ekonomii ani tradycyjnej ekonometrii, lecz istotnie rozszerza instrumentarium badawcze ekonomistów, prowadząc do rozwoju podejść łączących modele teoretyczne, metody statystyczne i algorytmy uczenia maszynowego.

O autorze

Andrzej Dudek – profesor Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w Katedrze Inwestycji Finansowych i Zarządzania Ryzykiem. Specjalizuje się w analizie danych symbolicznych, wielowymiarowej analizie statystycznej, metodach klasyfikacji i analizie skupień oraz zastosowaniach uczenia maszynowego w ekonomii. Przewodniczący Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych Polskiego Towarzystwa Statystycznego oraz komitetów naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych.

II.4. Czy „cyfrowi agenci” mogą zastąpić rzeczywistych ankietowanych?

prof. Katarzyna Szarzec, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
dr Bartosz Totleben, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Streszczenie

Dynamiczny rozwój generatywnej sztucznej inteligencji stwarza nowe możliwości prowadzenia badań w naukach ekonomicznych. Artykuł poświęcono metodzie tworzenia i ankietowania „cyfrowych prezesów” (ang. digital-CEO), czyli agentów opartych na modelach AI, odzwierciedlających cechy demograficzne, doświadczenie zawodowe oraz udokumentowane osiągnięcia rzeczywistych menedżerów, zaproponowanej przez P. Kothariego i S. Ferrisa. Celem opracowania jest przedstawienie tej metody oraz ocena jej potencjału jako nowego narzędzia badawczego w analizie zjawisk społeczno-ekonomicznych. Metoda opiera się na budowie ustrukturyzowanych profili rzeczywistych menedżerów, które następnie wykorzystywane są do stworzenia cyfrowych agentów odpowiadających na standaryzowane kwestionariusze ankietowe. Jako grupę badawczą wykorzystano wszystkich prezesów spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, pełniących tę funkcję w latach 2010–2025. Utworzeni na tej podstawie cyfrowi agenci zostali poddani serii ankiet, których celem była ocena stabilności, spójności i replikowalności odpowiedzi, a także identyfikacja różnic w wynikach generowanych przez poszczególne modele sztucznej inteligencji. W referacie poddano krytycznej ocenie możliwości wykorzystania metody digital-CEO w badaniach ekonomicznych, analizując jej zalety, ograniczenia oraz wrażliwość wyników na jakość danych wejściowych i zastosowany model AI. Rozważania obejmują również kwestie wiarygodności poznawczej oraz wyzwania prawne i etyczne związane z wykorzystaniem cyfrowych agentów.

O autorach

Katarzyna Szarzec – profesor w Katedrze Makroekonomii i Badań nad Rozwojem na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Zajmuje się badaniami z zakresu makroekonomii, ekonomii politycznej i historii myśli ekonomicznej, w tym w szczególności rolą państwa w gospodarce. Autorka ponad stu publikacji naukowych, w tym trzech monografii.

Bartosz Totleben – adiunkt w Katedrze Makroekonomii i Badań nad Rozwojem na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Zajmuje się badaniami z zakresu ekonomii politycznej oraz ekonomii instytucjonalnej. Był kierownikiem i wykonawcą projektów badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki. Jest autorem i współautorem ponad 20 publikacji naukowych. Interesuje się również wykorzystaniem generatywnej sztucznej inteligencji w badaniach ekonomicznych.

Panel III. Przemiany społeczne, demograficzne i terytorialne jako wyzwanie dla nauk ekonomicznych

13:45–14:45 · Prowadzący: *prof. Marek Kośny, prof. Anna Matysiak*

III.1. Przesilenia cywilizacyjne pierwszej połowy XXI wieku – teoretyczne i metodologiczne podstawy analizy przesileń cywilizacyjnych w naukach ekonomicznych

prof. Katarzyna Nawrot, Uniwersytet Warszawski

dr Konrad Prandecki, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy

Streszczenie

Pierwsze dekady XXI wieku charakteryzują się narastającymi napięciami w skali globalnej i na poziomie poszczególnych państw. Zjawisko to wyjaśnia koncepcja przesileń cywilizacyjnych Jerzego Kleera, zgodnie z którą wielkie zmiany cywilizacyjne poprzedzają okresy napięć wynikających ze ścierania się dotychczasowego porządku z nowymi modelami rozwoju. Współcześnie nakładają się na siebie co najmniej dwa procesy: kształtowanie się nowej cywilizacji w krajach wysoko rozwiniętych oraz przechodzenie od cywilizacji rolniczej do przemysłowej, z elementami postprzemysłowej, w krajach rozwijających się. Celem wystąpienia jest przedstawienie teoretycznych i metodologicznych podstaw analizy przesileń cywilizacyjnych w naukach ekonomicznych oraz identyfikacja ich symptomów w pierwszej połowie XXI wieku. Przyjmując koncepcję Kleera (2021), autorzy wskazują na wielowymiarowy, nieliniowy i hybrydowy charakter współwystępujących przesileń, obejmujących sferę gospodarczą, społeczną, technologiczną i instytucjonalną. Zastosowane podejście łączy analizę teoretyczno-koncepcyjną, systemową i porównawczą, uwzględniając historyczne doświadczenia transformacji od gospodarki agrarnej do przemysłowej. Wyniki analizy wskazują, że przesilenia cywilizacyjne zwiększają ryzyko i niepewność oraz zaostrzają konflikty między zwolennikami zmian a obrońcami dotychczasowego porządku. Konflikty te pogłębiają polaryzację społeczno-gospodarczą. W tych warunkach zdolność instytucji do dostosowywania się do zmian ma kluczowe znaczenie dla stabilizacji społeczno-gospodarczej i skutecznego zarządzania transformacją.

O autorach

Katarzyna Nawrot – profesor w Katedrze Studiów Regionalnych i Globalnych Uniwersytetu Warszawskiego oraz wiceprzewodnicząca Komitetu Prognoz Polskiej Akademii Nauk (od 2023 r.). Absolwentka Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, gdzie pracowała kolejno na stanowiskach asystenta, adiunkta, starszego wykładowcy i profesora uczelni. Prowadziła działalność naukową w Graduate Institute of International and Development Studies w Genewie (2011–2012), Harvard Kennedy School na Uniwersytecie Harvarda (2013–2014) oraz School of Public Administration na Central South University w Chinach (2020–2022). Pełniła również funkcję profesora wizytującego na licznych uniwersytetach w Europie, Azji i Afryce. Autorka publikacji naukowych z zakresu ekonomii międzynarodowej i ekonomii rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki krajów rozwijających się, współpracy i integracji gospodarczej, systemów kulturowych oraz stosunków międzynarodowych w regionie Azji i Pacyfiku. Jej dorobek obejmuje publikacje w językach polskim, angielskim, chińskim, hiszpańskim i serbskim, w tym 10 książek.

Konrad Prandecki – doktor nauk ekonomicznych, pracownik Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego (IERiGŻ-PIB), pełnomocnik dyrektora ds. programów rocznych oraz wiceprzewodniczący Komitetu Prognoz Polskiej Akademii Nauk. Autor ponad 100 publikacji naukowych, w tym autor i współautor 6 monografii oraz redaktor naukowy 15 monografii. Ekspert i autor licznych opracowań oraz ekspertyz przygotowanych na potrzeby Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz innych instytucji. Jego zainteresowania badawcze obejmują ekonomiczne i polityczne aspekty ochrony środowiska, w tym klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa, koncepcję zrównoważonego rozwoju, ekonomię ekologiczną oraz studia nad przyszłością, zwłaszcza w perspektywie długookresowej. Odznaczony odznaką honorową „Zasłużony dla Rolnictwa”.

III.2. Zmiany technologiczne, rynek pracy i dzietność

prof. Anna Matysiak, Uniwersytet Warszawski

Streszczenie

W jaki sposób zmiany technologiczne na rynku pracy wpływają na formowanie rodzin i dzietność? Czy pogłębiając nierówności ekonomiczne, przyczyniają się równolegle do narastania nierówności w możliwościach zakładania i powiększania rodzin? W wystąpieniu odpowiem na te pytania, odwołując się do wyników badań realizowanych w ramach projektu „Globalization and Technology Driven Labor Market Change and Fertility" (LABFER), finansowanego przez Europejską Radę Naukową. Postępująca zmiana technologiczna prowadzi do głębokich przekształceń na rynku pracy. Automatyzacja zadań rutynowych skutkuje zmianą w strukturze zatrudnienia, stagnacją płac w zawodach o wysokiej rutynowości oraz przesuwaniem pracowników rutynowych do gorzej wynagradzanych i mniej stabilnych miejsc pracy. Jednocześnie technologie cyfrowe stwarzają nowe możliwości elastycznej organizacji pracy oraz wymuszają konieczność stałego dokształcenia się i aktualizacji wiedzy. Korzyści i koszty tych przemian rozkładają się nierównomiernie, sprzyjając, jak dotychczas, przede wszystkim osobom wysoko wykwalifikowanym. Wyniki projektu LABFER pokazują, że konsekwencje tych przemian wykraczają poza rynek pracy. Poprzez wpływ na możliwości zarobkowania oraz organizacji czasu i miejsca pracy kształtują one również zachowania rodzinne i prokreacyjne. W rezultacie osoby o niższych kwalifikacjach doświadczają podwójnej niekorzyści: pogorszenia sytuacji ekonomicznej oraz ograniczenia możliwości realizacji planów rodzinnych.

O autorce

Anna Matysiak – demografka i ekonomistka, profesorka na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie założyła Interdyscyplinarne Centrum Badań Rynku Pracy i Rodziny (LABFAM). Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na przemianach rodziny i dzietności oraz ich powiązaniach ze zmianami zachodzącymi na rynku pracy, relacjami płci oraz polityką rodzinną i zatrudnienia. Pełni funkcję przewodniczącej Europejskiego Towarzystwa Badań Ludnościowych (EAPS) oraz redaktorki naczelnej czasopisma Demographic Research. W latach 2020–2026 kierowała projektem LABFER, finansowanym przez Europejską Radę ds. Badań Naukowych (ERC Consolidator Grant), poświęconym wpływowi globalizacji i zmian technologicznych na rynku pracy na dzietność. Jest laureatką nagrody im. Dirka J. van de Kaa w dziedzinie demografii społecznej (2018) oraz Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej (2025).

III.3. Czy Polska jest gotowa na wykorzystywanie wyższych kwalifikacji imigrantów? W poszukiwaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego

prof. Paweł Kaczmarczyk, Uniwersytet Warszawski

prof. Paweł Strzelecki, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Streszczenie

Ostatnie dekady to czas gwałtownych przemian w odniesieniu do światowej gospodarki (deglobalizacja, ekspansja firm działających w obszarze zaawansowanych technologii cyfrowych), ale też faza przebudowy porządku geopolitycznego. Na tym tle Polska doświadczyła nie tylko istotnych zmian w sferze gospodarczej ale też w odniesieniu do struktur demograficznych. Z pozycji kraju o relatywnie młodej populacji i korzystającego z dywidendy demograficznej (a także eksportującego pracę) przeszła do sytuacji nasilającego się starzenia demograficznego oraz rosnącej skali imigracji. Napływ imigrantów jest w przypadku Polski pochodną koniunktury gospodarczej i sytuacji na rynku pracy ale też sytuacji międzynarodowej (zwłaszcza kolejne fazy wojny w Ukrainie). W całym tym okresie imigracja ta miała charakter specyficzny, bowiem dominował model migracji zarobkowych, często krótkookresowych i koncentrujących się w sektorach nie wymagających kwalifikacji. Celem wystąpienia jest refleksja nad możliwościami utrzymania w przyszłości obserwowanego obecnie modelu rozwoju opartego na relatywnie wysokiej dostępności taniej siły roboczej. Postawimy pytania, jakie są perspektywy funkcjonowania polskiej gospodarki wobec coraz mniejszej dostępności tanich pracowników (starzenie się ludności, ograniczony potencjał migracyjny Ukrainy), a jednocześnie utrzymujących się problemów z wykorzystaniem kwalifikacji i aspiracji imigrantów, którzy napłynęli do Polski (struktura gospodarki, uznawanie dyplomów, brak systemowej polityki migracyjnej).

O autorach

Paweł Kaczmarczyk – dyrektor Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego i profesor na Wydziale Nauk Ekonomicznych UW. Koordynuje również Centrum Doskonałości w Naukach Społecznych na tym samym Uniwersytecie. Jest członkiem Komitetu Badań Demograficznych, Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk oraz Rządowej Rady Ludnościowej oraz współpracownikiem licznych instytucji krajowych oraz międzynarodowych, m.in.: Komisji Europejskiej, IZA, Banku Światowego, OECD. Jego główne obszary badawcze obejmują przyczyny i konsekwencje migracji zarobkowych, mobilność osób o wysokich kwalifikacjach, relacje między migracjami a systemami zabezpieczenia społecznego, polityki migracyjne, metodologię badań migracyjnych, ekonomię pracy, ekonomię ludności i demografię oraz ekonomię międzynarodową.

Paweł A. Strzelecki – zastępca dyrektora w Instytucie Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Jego zainteresowania badawcze dotyczą tematyki na styku demografii i ekonomii (prognozowania demograficznego, ekonomii pracy oraz wpływu liczby i struktury ludności na rynek pracy, gospodarkę i wydatki publiczne). Jest także ekspertem ekonomicznym w Narodowym Banku Polskim, gdzie kierował zespołem ekonomistów prowadzących analizy i badania rynku pracy oraz współtworzy badania ankietowe imigrantów w Polsce.

III.4. Polityka spójności i rozwój regionalny w Unii Europejskiej: między korelacją a przyczynowością

dr Łukasz Piętak, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN

Streszczenie

Ocena skuteczności polityki spójności Unii Europejskiej pozostaje jednym z istotnych problemów empirycznych ekonomii regionalnej. Pomimo obszernej literatury wyniki badań dotyczących związku pomiędzy wsparciem z funduszy europejskich a rozwojem regionalnym pozostają niejednoznaczne. Jednym ze źródeł rozbieżności mogą być różnice w stosowanych podejściach ekonometrycznych oraz trudności związane z identyfikacją efektów polityki, w szczególności endogeniczny charakter alokacji środków kierowanych przede wszystkim do regionów słabiej rozwiniętych. Celem przeprowadzonych badań jest ocena związku pomiędzy wsparciem w ramach polityki spójności a poziomem rozwoju regionalnego oraz określenie, w jakim stopniu wnioski zależą od zastosowanej metody estymacji. Analiza obejmuje 224 regiony NUTS 2 Unii Europejskiej w latach 2000–2020. W badaniach zastosowano modele efektów stałych, estymatory panelowe drugiej generacji uwzględniające zależności przekrojowe i heterogeniczność parametrów (CS-ARDL, AMG i CCEMG) oraz przestrzenny model Durbina. Uzyskane rezultaty wskazują na istotną wrażliwość oszacowanej zależności na przyjętą specyfikację ekonometryczną. Klasyczne modele efektów stałych sugerują dodatnią i statystycznie istotną zależność pomiędzy funduszami strukturalnymi a regionalnym PKB per capita, natomiast zależność ta nie znajduje stabilnego potwierdzenia po zastosowaniu alternatywnych podejść ekonometrycznych. Wyniki zatem wskazują, że dodatnia zależność pomiędzy funduszami europejskimi a rozwojem regionalnym nie powinna być automatycznie interpretowana jako efekt przyczynowy.

O autorze

Łukasz Piętak – doktor nauk ekonomicznych, pracownik Zakładu Polityki Gospodarczej Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN. Specjalizuje się w rozwoju regionalnym, wzroście gospodarczym, makroekonomii gospodarki otwartej oraz ekonometrycznych modelach panelowych i przestrzennych. Autor trzech monografii naukowych oraz artykułów publikowanych m.in. w „Journal of Regional Science", „Gospodarce Narodowej" i „Comparative Economic Research". Laureat indywidualnej nagrody INE PAN za dorobek naukowy (2021).

Panel IV. Nauki ekonomiczne wobec transformacji technologicznej, geopolitycznej i systemowej

15:15–16:15 · Prowadzący: *prof. Bogusław Fiedor, prof. Elżbieta Mączyńska*

IV.1. Od geopolityki do geoekonomii – jak presja ekonomiczna zmienia szoki geopolityczne w multiplikatywne kryzysy gospodarcze

dr Marcin Pietrzak, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN

Streszczenie

W ostatnich latach obserwujemy, że globalne wydarzenia o charakterze geopolitycznym odgrywają coraz większą rolę w kształtowaniu sytuacji gospodarczej. Należą do nich wojny, rywalizacja między mocarstwami oraz sankcje i inne formy presji gospodarczej. Ekonomiści coraz częściej próbują mierzyć ich znaczenie za pomocą różnych syntetycznych miar: indeksów ryzyka geopolitycznego, indeksów niepewności czy indeksów napięć. Większość z tych indeksów rośnie, gdy konflikty się nasilają, a wzrost napięć geopolitycznych często współwystępuje ze wzrostem zmienności na rynkach finansowych, osłabieniem aktywności gospodarczej oraz zmianami presji inflacyjnej. Indeksy te pokazują jednak uproszczony obraz rzeczywistości, ponieważ napięcia geopolityczne mogą prowadzić do bardzo różnych skutków gospodarczych. Niektóre z nich przeradzają się w szoki stagflacyjne, prowadząc do wzrostu inflacji i osłabienia aktywności gospodarczej. Inne oddziałują silniej na stronę popytową gospodarki i mogą prowadzić do spowolnienia przy znacznie mniejszej presji inflacyjnej. Traktowanie wszystkich napięć geopolitycznych jako jednego rodzaju „szoku geopolitycznego" jest uproszczeniem. W pierwszej części opracowania skupimy się na wielowymiarowym charakterze szoków geopolitycznych, zwracając uwagę na rozróżnienie między szokami o charakterze podażowym, w tym przede wszystkim energetycznym, a szokami oddziałującymi głównie poprzez popyt, niepewność i warunki finansowania. Rozróżnienie to pozwoli zrozumieć, dlaczego pozornie podobne wydarzenia geopolityczne mogą prowadzić do odmiennych konsekwencji. W drugiej części opracowania skupimy się na geoekonomii, rozumianej jako wykorzystywanie instrumentów gospodarczych do realizacji celów strategicznych i geopolitycznych. Współczesna rywalizacja między państwami nie ogranicza się bowiem do tradycyjnych konfliktów politycznych ani militarnych. Państwa wykorzystują szeroki wachlarz instrumentów gospodarczych, takich jak sankcje, ograniczenia handlowe, kontrola eksportu, restrykcje finansowe oraz ograniczenia dostępu do strategicznych technologii i surowców. Instrumenty te od dawna stanowią przedmiot zainteresowania nauk ekonomicznych, jednak najczęściej analizowano je przy założeniu, że przesłanki ich stosowania mają przede wszystkim charakter ekonomiczny. Perspektywa geoekonomiczna zwraca natomiast uwagę na sytuacje, w których instrumenty gospodarcze są celowo wykorzystywane do osiągania celów strategicznych i politycznych. Obserwowana obecnie presja geopolityczna skłania do postawienia pytania, czy geoekonomia nie powinna zostać w większym stopniu włączona do głównego nurtu analiz ekonomicznych, szczególnie na poziomie makroekonomicznym.

O autorze

Marcin Pietrzak – doktor nauk ekonomicznych, absolwent Brown University, pracownik Zakładu Polityki Gospodarczej Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN. Specjalizuje się w makroekonomii, finansach, stabilności systemu finansowego, kryzysach finansowych oraz polityce pieniężnej i makroostrożnościowej. Doświadczenie zawodowe zdobywał m.in. w Międzynarodowym Funduszu Walutowym i Narodowym Banku Polskim. Autor publikacji naukowych dotyczących stabilności finansowej, modeli wczesnego ostrzegania przed kryzysami bankowymi oraz wpływu polityki pieniężnej na rynki finansowe.

IV.2. Konkurencyjność w dobie transformacji technologicznej i społeczno-ekonomicznej

prof. Marian Gorynia, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Komitet Nauk Ekonomicznych PAN, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

prof. Marzenna Anna Weresa, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Komitet Nauk Ekonomicznych PAN

Streszczenie

Opracowanie podejmuje dyskusję nad potrzebą redefinicji pojęcia konkurencyjności w kontekście zachodzących przemian technologicznych i społeczno-gospodarczych. Tradycyjne ujęcie, oparte na produktywności i wzroście, pozostaje istotne, lecz nie wystarcza do analizy gospodarki poddanej presji cyfryzacji, zmian klimatycznych, napięć społecznych i niestabilności geopolitycznej. Celem artykułu jest zaproponowanie holistycznego podejścia łączącego poziomy mikro-, mezo- i makroekonomiczny. Punktem wyjścia jest koncepcja konkurencyjności przedsiębiorstwa obejmująca potencjał, strategię i pozycję konkurencyjną, rozwinięta następnie na poziomie mezo- i makroekonomicznym oraz uzupełniona o takie wymiary, jak odporność, skuteczność, innowacyjność, cyfryzacja, zrównoważenie, jakość instytucji, relacyjność i sprawiedliwość społeczna. Analiza bibliometryczna i przegląd literatury wskazują, że cyfryzacja oraz zrównoważona gospodarka należą do najszybciej rozwijających się nurtów badań nad konkurencyjnością.

O autorach

Marian Gorynia – profesor nauk ekonomicznych, pracownik Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, w latach 2008–2016 rektor UEP. Zajmuje się konkurencyjnością, internacjonalizacją przedsiębiorstw, globalizacją i metodologią nauk ekonomicznych. Autor i redaktor licznych książek oraz artykułów naukowych. Członek Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Marzenna Anna Weresa – profesor nauk ekonomicznych w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, dyrektorka Instytutu Gospodarki Światowej i przewodnicząca Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN. Jej zainteresowania badawcze obejmują konkurencyjność międzynarodową, innowacje, transfer technologii i politykę innowacyjną. Redaktorka cyklicznych raportów o konkurencyjności Polski oraz autorka licznych publikacji krajowych i zagranicznych.

IV.3. Praktyka i teoria rynków finansowych – nowe obszary, metody i wyzwania

prof. Krzysztof Jajuga, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Streszczenie

Referat poświęcony jest przemianom zachodzącym na rynkach finansowych w XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem ich dynamicznego charakteru oraz konsekwencji dla teorii i praktyki finansów. Omówione zostaną kluczowe kierunki zmian w funkcjonowaniu rynków finansowych, obejmujące rozwój aktywów cyfrowych, ewolucję strategii inwestycyjnych oraz zastosowanie nowych technologii. Przedstawione zostaną również nowe nurty teorii rynków finansowych, wyzwania stojące przed naukami o finansach oraz rosnące znaczenie interdyscyplinarności w badaniach naukowych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona możliwościom i zagrożeniom związanym z wykorzystaniem sztucznej inteligencji w nauce, a także upowszechnianiu osiągnięć nauk o finansach w praktyce gospodarczej i dydaktyce. Istotnym zagadnieniem będzie rola analizy danych finansowych, stanowiącej ważny obszar *data science*, w rozwoju teorii rynków finansowych. W kontekście postępu technologicznego podkreślone zostanie ryzyko modelu związane z wykorzystaniem zaawansowanych metod analitycznych, które może ograniczać wiarygodność wyników badań naukowych.

O autorze

Krzysztof Jajuga – profesor nauk ekonomicznych, kierownik Katedry Inwestycji Finansowych i Zarządzania Ryzykiem Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, przewodniczący Komitetu Nauk o Finansach PAN oraz prezes CFA Society Poland. Prezydent International Federation of Classification Societies (2025–2026). Specjalizuje się w finansach ilościowych, zarządzaniu ryzykiem, statystyce, ekonometrii i analizie danych. Doktor honoris causa Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Akademii WSB. Laureat Nagrody Prezesa Rady Ministrów za całokształt dorobku naukowego (2025).

IV.4. Koordynacja polityki pieniężnej i fiskalnej Ukrainy w warunkach wojny (2022–2025): lekcje dla nauk ekonomicznych w czasach przesilenia cywilizacyjnego

dr Jakub Karnowski, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Streszczenie

Celem opracowania jest analiza polityki pieniężnej i fiskalnej Ukrainy w warunkach pełnoskalowej wojny w latach 2022–2025 oraz ocena możliwości zastosowania i rozszerzenia istniejących teorii ekonomicznych do wyjaśnienia mechanizmów stabilizacji makroekonomicznej w warunkach konfliktu zbrojnego. Podstawę badania stanowi analiza decyzji Narodowego Banku Ukrainy i Ministerstwa Finansów Ukrainy, skonfrontowana z teoriami finansowania wojny, modelami gospodarki otwartej, koncepcją dominacji fiskalnej oraz teoriami wiarygodności banku centralnego i represji finansowej. Analizę empiryczną uporządkowano w trzynaście etapów odpowiadających kluczowym zmianom polityki gospodarczej w latach 2022–2025. Szczególną uwagę poświęcono znaczeniu zewnętrznego finansowania budżetu, niezależności banku centralnego oraz instrumentów stabilizacji kursu walutowego i inflacji. Wyniki analizy wskazują, że pomimo głębokiego spadku produkcji, wysokiego deficytu budżetowego i początkowego finansowania monetarnego Ukraina uniknęła hiperinflacji i niekontrolowanego kryzysu walutowego. Istotną rolę odegrały terminowy napływ pomocy międzynarodowej, kontrola przepływów kapitałowych, utrzymanie kotwicy nominalnej oraz wiarygodność instytucji monetarnych ukształtowana przed wojną. Doświadczenie Ukrainy, pierwszego przypadku wojny nowego typu, w której znaczną część budżetu finansują w pieniądzu wierzyciele i darczyńcy zewnętrzni niebędący stronami wojny, wskazuje, że dotychczasowe teorie wymagają w takiej wojnie uzupełnienia. Zewnętrzne finansowanie budżetu wpływa bowiem na moment możliwego kryzysu walutowego, dobór instrumentów antyinflacyjnych przy zniszczeniu potencjału wytwórczego oraz moment wyjścia z dominacji fiskalnej, które może nastąpić jeszcze w trakcie wojny. Wnioski podkreślają znaczenie uwarunkowań instytucjonalnych i międzynarodowych dla skuteczności polityki makroekonomicznej i pokazują, jak teoria ekonomii może odpowiadać na nowe wyzwania: przez uwzględnienie warunków, których dotąd nie rozważała, przy zachowaniu trafności dotychczasowych wniosków.

O autorze

Jakub Karnowski – doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Międzynarodowych Studiów Porównawczych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, z którą jest związany zawodowo od 1996 r. Absolwent SGH, gdzie w 2004 r. uzyskał stopień doktora. Ukończył studia MBA na University of Minnesota (1997), uzyskał kwalifikację CFA (2007), a także ukończył studia podyplomowe „Blockchain: biznes, prawo i technologia" w SGH (2022). Od 2022 r. kieruje Zakładem Ekonomii Liberalnej w SGH oraz pełni funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Odbudowy Ukrainy. Od 2024 r. jest prezesem zarządu Kredobanku, ukraińskiego banku należącego do Grupy PKO Banku Polskiego. Zasiada w Radzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz jest członkiem Ukraine Expert Panel – grupy doradczej prezesa Banku Światowego. W latach 2018–2024 pełnił funkcję niezależnego członka rad nadzorczych ukraińskich przedsiębiorstw państwowych Ukrposhta (operator pocztowy) i Ukrzaliznytsia (koleje ukraińskie). Zasiadał również w radach nadzorczych m.in. HSBC Bank Polska (2015–2019) i Allianz Polska (2017–2024). Doświadczenie zawodowe zdobywał w Ministerstwie Finansów, Narodowym Banku Polskim, Banku Światowym, PKO TFI, PKP oraz prywatnej grupie inwestycyjnej Luma Investment. Autor publikacji naukowych z zakresu makroekonomii, finansów publicznych, zarządzania portfelem inwestycyjnym oraz rynków finansowych.

IV.5. Zmiany w sektorze bankowym związane z cyfryzacją – szanse, zagrożenia i wyzwania dla nauk o finansach

prof. Małgorzata Pawłowska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Streszczenie

Celem referatu jest wskazanie zmian zachodzących w tradycyjnej bankowości pod wpływem cyfryzacji i wykorzystania sztucznej inteligencji (AI), wpływających na rolę banków w gospodarce i mechanizmy pośrednictwa finansowego, oraz przedstawienie związanych z nimi szans i zagrożeń. W miejsce bankowości relacyjnej weszły kanały cyfrowe. Duże przedsiębiorstwa technologiczne, wchodząc na rynek usług finansowych, zwiększają presję konkurencyjną na tradycyjne banki, wykorzystując dostęp do dużych zasobów danych do oceny zdolności kredytowej oraz różnicowania warunków cenowych. Dodatkowo rosnące wykorzystanie sztucznej inteligencji zarówno przez tradycyjne banki, jak i przedsiębiorstwa FinTech może prowadzić do dalszych zmian w tradycyjnej roli banków, w tym ich roli jako instytucji zaufania publicznego. W referacie postawiono następujące pytania badawcze: W jaki sposób przemiany technologiczne zmieniają rolę banków w gospodarce i wpływają na tradycyjne ujęcie pośrednictwa finansowego? Jakie wyzwania badawcze wynikają z tych zmian dla nauk o finansach?

O autorce

Małgorzata Pawłowska – kierownik Zakładu Bankowości Tradycyjnej w Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. Zainteresowania naukowe obejmują sektor bankowy i rynek kredytowy, konkurencję na rynku bankowym, technologie cyfrowe w finansach, regulacje sektora finansowego oraz zastosowanie metod ilościowych w finansach i ekonomii. Publikowała w czasopismach: „IMF Economic Review", „Journal of Economics", „Journal of International Financial Markets, Institutions and Money", „Economic Modelling", „Journal of International Development". Jest członkiem Komitetu Nauk o Finansach Polskiej Akademii Nauk oraz The European Money & Finance Forum (SUERF) – Europejskiego Forum Finansów.